

Jak Bank Szwecji wspiera stabilność finansową za pomocą polityki informacyjnej

Paulina Sotomska-Krzysztofik

Bank Szwecji – Riksbank – jest obecnie jednym z najbardziej otwartych banków centralnych na świecie – takie zdanie znaleźć można w wielu materiałach dotyczących tego banku¹. Potwierdzają to badania dotyczące przejrzystości banków centralnych na świecie, głównie w zakresie polityki monetarnej². Jednakże prezentowany artykuł poświęcony jest przede wszystkim zagadnieniom polityki informacyjnej, komunikacji oraz przejrzystości w kwestiach dotyczących obszaru stabilności finansowej.

Problem przejrzystości na świecie

To, jak bardzo bank centralny powinien być otwarty w kwestiach związanych ze stabilnością finansową, takich jak zarządzanie kryzysowe czy rola pożyczkodawcy ostatniej instancji, jest wciąż kwestią bardzo kontrowersyjną. Wiele banków centralnych na świecie prowadzi swoją politykę w sposób relatywnie mniej przejrzysty, zgodnie z zasadą „konstruktywnej niejednoznaczności” (ang. *constructive ambiguity*), nie informując rynku nawet o możliwości, a tym bar-

dziej o zasadach wykorzystania w szczególnych warunkach pomocy w postaci wsparcia płynnościowego³. Banki centralne mają na względzie przede wszystkim zagrożenia płynące z pokusy nadużycia (ang. *moral hazard*), które powstają w efekcie istnienia siatki bezpieczeństwa w systemie finansowym. Odmienne sposoby postrzegania tego problemu przez różne kraje prawdopodobnie wynikają z różnic kulturowych, gdzie duże znaczenie mają różne tradycje podejścia do kwestii otwartości w społeczeństwie. Warto jednak podkreślić, że obserwacja światowych tendencji w tym zakresie świadczy o rosnącej przejrzystości banków centralnych.

Podejście Banku Szwecji do problemu przejrzystości

Bank Szwecji – ze względu na doświadczenia kryzysu z początku lat 90. – prezentuje w tej kwestii szczególne stanowisko: otwartość polityki banku centralnego stanowi metodę ograniczania pokusy nadużycia. W opinii Riksbanku przejrzystość, dzięki której zapewniono społeczeństwu i rynkom finansowym informację i wiedzę o procesie zarządzania ewentualnym kryzysem, ogranicza pokusę nadużycia oraz oczekiwania na wykorzystanie przez bank centralny instrumentów przeznaczonych do stosowania w przypadku wystąpienia w systemie zakłóceń o mniejszej skali.

¹ Na przykład w przemówieniu Prezesa Banku Szwecji L. Heikenstena na sesji parlamentarnej Komisji Finansów, *Introduction to monetary policy*, 16 października 2003 r.

² Por. G. Di Bartolomeo, E. Marchetti: *Central Banks and Information Provided to the Private Sector*. University of Rome La Sapienza, Working Paper No. 61, 2003; M. Demertzis, A. H. Hallett: *Central Bank Transparency in Theory and Practice*. DNB Staff Reports 2003, No. 105, De Nederlandsche Bank; S. Eijffinger, P. M. Geraats: *How Transparent Are Central Banks?* CEPR Discussion Paper No. 3188, 2002.

³ C. Enoch, P. Stella, M. Khamis: *Transparency and Ambiguity in Central Bank Safety Net Operations*. Working Paper No 138, IMF, 1997.

Bank Szwecji uważa, że omawianie czynników ryzyka oraz zagrożeń dla systemu na wczesnym etapie może umożliwić uniknięcie kryzysu. Przejrzystość sprzyja również ograniczaniu podejmowania ryzyka przez banki komercyjne, ponieważ jasne zasady gry pozwalają bankom lepiej wiedzieć, czego mogą się spodziewać w sytuacji kryzysowej. Kolejną kwestią, często powtarzaną przez Bank Szwecji i wynikającą z doświadczeń kryzysowych, jest jego podejście do zapobiegania kryzysom. Zdaniem Riksbanku, ważne jest zapobieganie problemom w okresach normalnej sytuacji na rynku, zanim wydarzenia wymkną się spod kontroli. Innym argumentem przemawiającym za polityką przejrzystości jest poprawa wewnętrznych analiz i ulepszenie procesu decyzyjnego. Opiera się on na założeniu, że w sytuacji, gdy wszystkie argumenty przygotowane wewnątrz Banku muszą być wyjaśnione na zewnątrz, wzrasta jakość prowadzonych badań i przygotowywanych prac⁴. Warto podkreślić, że prezentowane wyżej podejście Riksbanku do kwestii przejrzystości w pełni potwierdza stosowana przez niego praktyka.

Doświadczenia Banku Szwecji z okresu kryzysu na początku lat 90.

Szwedzka otwartość w zakresie dbałości o stabilność finansową sięga doświadczeń kryzysu z początku lat 90. Gdy okazało się, że kryzys ma charakter systemowy i objął znaczną część szwedzkich banków, rząd uznał za stosowne zapewnić ogólne gwarancje dla banków (i innych instytucji finansowych), zapewniające spełnienie wymogów kapitałowych. Należy zauważyć, że dla efektywności podjętych działań duże znaczenie miało powszechne poparcie polityczne. W razie pojawienia się rozdźwięku w sferze politycznej w sprawie zastosowanych metod zarządzania kryzysem podważone zaufanie do szwedzkiego systemu bankowego uległoby dalszej erozji – tak w kraju, jak i za granicą – i przyczyniłoby się do pogłębienia kryzysu. Dla wsparcia politycznego konsensusu i uniknięcia nieporozumień rząd zobowiązał się do ujawniania opozycji wszelkich informacji dotyczących podejmowanych działań w zakresie wspierania banków. Jednocześnie dla wzmocnienia poparcia społecznego rząd i inne zaangażowane instytucje publikowały informacje związane z zarządzaniem kryzysem.

Bank Szwecji oraz inne instytucje odpowiedzialne za stabilność finansową w czasie kryzysu demonstrowały swoje pozytywne nastawienie do stosowania przejrzystych metod również w innych

aspektach zarządzania sytuacją kryzysową. W przypadku wystąpienia kłopotów w instytucji finansowej stosuje się zazwyczaj dwa podejścia:

1) pierwsza metoda polega na ukrywaniu strat tak długo, jak jest to możliwe i zgodne z prawem oraz używaniu bieżących dochodów do stopniowego odpisywania strat z tytułu aktywów niskiej jakości,

2) drugi sposób polega na otwartym prezentowaniu na wczesnym etapie rozwoju sytuacji wszystkich oczekiwanych strat oraz odpisów⁵.

W Szwecji udało się oprzeć chęci ukrywania rzeczywistych rozmiarów występujących problemów i zastosowano tę drugą metodę, w której od razu ujawniano potencjalne straty oraz szacowano rzeczywistą wartość aktywów. Było to poparte analizą wyborów dokonanych w okresach kryzysu przez inne kraje, gdzie ukrywanie rozmiarów problemów w systemie bankowym zwiększało je zamiast ograniczać. Sposób ten był też spójny ze stosowanymi rozwiązaniami kryzysowymi, które opierały się – poprzez wsparcie finansowe banków – na odbudowaniu zaufania do całego systemu finansowego Szwecji.

Podano też do publicznej wiadomości i wyjaśniono zasady oraz strategię wyboru banków przeznaczonych do restrukturyzacji i tych, które nie są zdolne do generowania zysku w dłuższym okresie, nawet po otrzymaniu pomocy finansowej, a zatem przeznaczonych do likwidacji.

W tym czasie włożono wiele wysiłku w informowanie zarówno społeczeństwa, jak i krajowego i zewnętrznego rynku finansowego o zapewnionych gwarancjach i zastosowanych środkach zapobiegawczych. Uważano, że te informacje nie są powszechnie znane, dlatego organizowano częste wizyty w centrach finansowych na całym świecie, podczas których przedstawiano sytuację w Szwecji i informowano o planowanych lub już podjętych działaniach zapobiegawczych. Aktywności za granicą towarzyszyła również zakrojona na szeroką skalę działalność informacyjna w kraju⁶.

Polityka Szwecji spotkała się z dobrym przyjęciem społeczeństwa – nie było oznak poważnej utraty zaufania do systemu bankowego w całym okresie trwania kryzysu, a przynajmniej znacznego odpływu depozytów. Zdarzało się wycofywanie większych kwot depozytów niż zwykle, ale sytuacja – w opinii Banku Szwecji – była pod kontrolą i nie pojawiała się ryzyko utraty płynności w systemie bankowym.

Upubliczniono również informacje o szczegółach awaryjnego wsparcia płynnościowego udzielonego przez Riksbank podczas kryzysu. Część informacji uznanych ówczesnie za niejawne, a dotyczą-

⁴ L. Heikensten, Prezes Riksbanku, w przemówieniu *How to promote and measure central bank efficiency*, Riksbank, 23 maja 2003 r.

⁵ S. Ingves, G. Lind: *The management of the bank crisis – in retrospect*, Sveriges Riksbank, Quarterly Review 1/1996.

⁶ S. Ingves, G. Lind: *The management of the bank crisis...*, op.cit.

cych roli banku centralnego w zasilaniu systemu finansowego, została ujawniona później, około pięciu lat po kryzysie⁷.

Działania Riksbanku na rzecz stabilności finansowej

Od czasu kryzysu w systemie bankowym szwedzkie instytucje publiczne tworzące sieć bezpieczeństwa finansowego (ang. safety net)⁸, tj. Bank Szwecji, Urząd Nadzoru Finansowego i rząd, dużo uwagi poświęcają zagadnieniom stabilności finansowej, ograniczaniu ryzyka wystąpienia zagrożeń w całym systemie bankowym oraz zarządzaniu kryzysowego. Główną rolę w rozwijaniu studiów i analiz w dziedzinie stabilności finansowej odgrywa Riksbank, który jest obecnie jednym z najbardziej zaawansowanych w tej dziedzinie banków centralnych na świecie. Co istotne, czerpiąc z doświadczeń kryzysu lat 90., uważa, że zagadnienia stabilności finansowej, polityka banku centralnego oraz proces podejmowania decyzji (od rekomendacji do finalnych decyzji) powinny być maksymalnie przejrzyste. Ambicją Banku Szwecji jest wyjaśnianie swoich działań i przyczyn ich podejmowania w celu zdobycia pełnego zaufania i społecznego zrozumienia prowadzonej polityki⁹. Jak ujął to Prezes Riksbanku: „Ci, którzy doświadczyli kryzysu są generalnie przychylni większej przejrzystości prowadzonej polityki”¹⁰. Chociaż zalety przejrzystości na tym obszarze polityki banku centralnego nie są tak rozpoznane, jak w przypadku przejrzystości polityki pieniężnej, to zgodnie z opinią władz Banku Szwecji są one nie mniejsze niż w kwestii polityki monetarnej¹¹. Pogląd ten wciąż znajduje odzwierciedlenie we wszystkich działaniach Riksbanku na rzecz stabilności finansowej.

Ustawa o Banku Szwecji – podstawowe źródło informacji o celu, którym jest stabilność finansowa

Podstawowym źródłem informacji o celach i zadaniach banków centralnych są zazwyczaj akty prawne regulujące ich działalność. W ustawie o Banku Szwecji z 1998 r. oprócz powszechnie występującego zapisu o celu banku centralnego w postaci dbania

o stabilność cen istnieje artykuł dotyczący zapewnienia bezpiecznego i skutecznego systemu rozliczeń. Jednak według oficjalnej interpretacji Banku Szwecji, funkcja wspierania bezpieczeństwa i efektywności systemu płatniczego powinna być pojmowana szerzej – jako zadanie wspierania stabilności całego systemu finansowego. W ustawie znajduje się też zapis umożliwiający Bankowi Szwecji działanie w ramach realizacji funkcji pożyczkodawcy ostatniej instancji – w wyjątkowych warunkach, w celu zapewnienia wsparcia płynnościowego, Riksbank może udzielić instytucjom finansowym kredytu lub wystawić gwarancję na specjalnych warunkach.

Analiza działań Riksbanku wyraźnie wskazuje na szczególnie poważne traktowanie celu, jakim jest wspieranie stabilności finansowej. Zainteresowanie tym tematem wynika z faktu, że sprawny system bankowy stanowi o efektywnej alokacji depozytów i kredytów oraz zapewnia przepływ środków w ramach rozliczeń transakcji, co pozwala gospodarce na normalne funkcjonowanie. Zaburzenia w przepływie środków finansowych są zagrożeniem dla całej gospodarki kraju. Dodatkowo działalność bankowa jest narażona na szczególne ryzyko, ponieważ opiera się na udzielaniu długoterminowych kredytów przy użyciu krótkoterminowych depozytów, które w razie utraty zaufania mogą w szybkim czasie zniknąć. Co więcej, problemy jednego banku mogą rozszerzać się na inne instytucje finansowe ze względu na powiązania między nimi. Efekt zarażania może też rozprzestrzeniać się tylko ze względu na pogłoski bądź jedynie podejrzenia dotyczące występowania powiązań pomiędzy bankami.

Raport o Stabilności Finansowej

Bank Szwecji jest również jednym z pierwszych banków centralnych na świecie, które dostrzegły potrzebę publikowania materiałów, analiz i opracowań na tematy związane ze stabilnością finansową¹². Wcześniejsze opracowania na ten temat były wewnętrznymi materiałami Banku. W 1997 r. opublikował swój pierwszy Raport o Stabilności Finansowej¹³, w którym omówiono sytuację w zakresie stabilności sektora bankowego w Szwecji. Wydanie tego Raportu stanowiło sygnał ze strony banku centralnego, że temat jest istotny i Riksbank poświęca mu szczególną uwagę. Od tamtej pory co pół roku publikowane są analizy i spostrzeżenia Banku Szwecji na temat stabilności finansowej szwedzkiego sektora finansowego.

⁷ Sweden: *Financial System Stability Assessment*. IMF Country Report No. 02/161, 2002.

⁸ Więcej na temat siatki bezpieczeństwa finansowego: O. Szczepańska, P. Sotomska-Krzysztofik, M. Pawliszyn, A. Pawlikowski: *Instytucjonalne uwarunkowania stabilności finansowej w wybranych krajach*. Warszawa 2004 Narodowy Bank Polski Materiały i Studia nr 173.

⁹ Materiały na temat komunikacji Banku Szwecji, www.riksbank.se

¹⁰ L. Heikensten, Prezes Riksbanku, w przemówieniu *The Riksbank's work on financial stability*, na Uniwersytecie w Göteborgu, 25 listopada 2003 r.

¹¹ Op.cit.

¹² Pierwszy Raport o Stabilności Finansowej opublikował Bank Anglii w 1996 r., drugi był Bank Szwecji.

¹³ Pierwsze wydania Raportu publikowane były pod tytułem *Financial Market Report*.

Raport o Stabilności Finansowej odgrywa podstawową rolę zarówno w polityce wspierania stabilności finansowej Riksbanku, jak i w jego komunikacji ze światem zewnętrznym. Ma on stanowić źródło wiedzy i zachęcać do publicznej dyskusji na tematy związane ze stabilnością finansową, dostarczając politykom, społeczeństwu, mediom i uczestnikom rynków finansowych odpowiednie informacje oraz metody stosowane w analizach. Założenia towarzyszące publikacji Raportu o Stabilności Finansowej odzwierciedlają podejście Riksbanku do kwestii otwartości i przejrzystości w prowadzeniu polityki.

Podstawowym celem Raportu jest przedstawienie przez Banku Szwecji oceny bieżącej sytuacji w systemie bankowym i zdolności banków do przetrwania zaburzeń w systemie. W Raporcie identyfikowane są na wczesnym etapie niekorzystne tendencje w systemie bankowym oraz potencjalne zagrożenia i ryzyko, które mogą negatywnie wpłynąć na rynek finansowy. Analizie poddane są cztery główne szwedzkie banki. Ze względu na swoją wielkość są one najistotniejsze dla stabilności systemu finansowego i upadek jednego z nich prawdopodobnie mógłby zagrozić stabilności całego systemu. Odporność systemu na szoki zależy od wielu czynników. Dlatego w Raporcie prezentowane są takie elementy, jak:

- sytuacja finansowa kredytobiorców,
- rentowność i efektywność systemu bankowego,
- ryzyko kredytowe banków,
- ryzyko wynikające z infrastruktury rynków finansowych.

Połączenie wszystkich czterech części analizy sektora bankowego pozwala na przedstawienie relatywnie pełnego obrazu sytuacji w zakresie stabilności finansowej całego systemu finansowego.

Ogólnie można powiedzieć, że zadaniem Banku Szwecji w tym przypadku jest chłodzenie pozytywnych nastrojów i przestrzeganie przed nadmiernym optymizmem w okresach pomyślnej sytuacji na rynku finansowym, a także dostarczanie pełnej i wiarygodnej informacji w momentach pojawienia się niekorzystnych sygnałów w sektorze bankowym¹⁴.

Można postawić pytanie, czy Raport o Stabilności Finansowej rzeczywiście pomaga uniknąć kryzysu. Czy rynki finansowe będą słuchać banku centralnego? Czy przygotowanie takiego Raportu przed kryzysem pozwoliłoby na jego uniknięcie lub ograniczenie skali? Riksbank przyznaje, że nie wie¹⁵. Jednak swoje działania opiera na założeniu, że dopóki w bankach będzie trwała pamięć o ostatnim kryzysie, dopóty prawdopodobnie będą występowały.

Rola Riksbanku we wspieraniu stabilności finansowej i realizacja funkcji pożyczkodawcy ostatniej instancji

Zgodnie z podejściem Banku Szwecji, dbałość o stabilność systemu finansowego służy zachowaniu stabilności tego systemu oraz zapobieganiu kryzysowi systemowemu. Inaczej rzecz ujmując, chodzi o zapewnienie systemowi finansowemu warunków do spełniania jego funkcji w sytuacji wystąpienia silnych wstrząsów. Jest ona realizowana na trzy sposoby, poprzez:

- 1) tworzenie ram regulacyjnych, zawierających prawa i regulacje dotyczące działania instytucji finansowych,
- 2) bieżący nadzór nad instytucjami finansowymi, w przypadku pojedynczych instytucji realizowany przez Urząd Nadzoru Finansowego, a w przypadku całego systemu przez bank centralny,
- 3) zarządzanie kryzysowe, które obejmuje działania niezbędne w warunkach kryzysu w systemie finansowym.

Udział Riksbanku na wszystkich trzech poziomach jest bardzo istotny, jednak szczególną rolę bank centralny odgrywa w zarządzaniu kryzysowym. Podstawowym zadaniem Banku Szwecji w odniesieniu do zarządzania kryzysowego jest działanie w roli pożyczkodawcy ostatniej instancji, tj. zapewnienie awaryjnego wsparcia płynnościowego (ang. *emergency liquidity assistance* – ELA) instytucjom finansowym, które utraciły płynność finansową. Szczególna rola banku centralnego w tym przypadku wynika z posiadanego instrumentarium, które umożliwia szybkie udzielenie kredytu i zażegnanie problemu. Pozostałe działania zapobiegające rozwojowi kryzysu (takie jak: zaangażowanie we wsparcie finansowe sektora prywatnego, udzielenie gwarancji Skarbu Państwa, przejęcie lub sprzedaż instytucji finansowej, wydzielenie aktywów o niskiej jakości, wypłata gwarantowanych depozytów czy procedury likwidacyjne), które mogą być podjęte przez inne instytucje, wymagają więcej czasu. Warto przy tym podkreślić, że wsparcie płynnościowe ma służyć zapewnieniu stabilności przede wszystkim całego systemu finansowego, a nie pojedynczego banku.

Dodatkowym zadaniem Banku Szwecji w warunkach zagrożenia systemowego jest zapewnienie niezbędnych informacji wszystkim instytucjom sieci bezpieczeństwa zaangażowanym w zarządzanie kryzysem oraz informowanie rynku o wystąpieniu zagrożenia dla stabilności całego systemu finansowego.

Jednocześnie, ponieważ każdy kryzys zostanie najprawdopodobniej zidentyfikowany w systemie płatniczym, za który odpowiedzialny jest bank cen-

¹⁴ L. Heikensten, w przemówieniu *The Riksbank's work on financial stability...*, op.cit.

¹⁵ L. Nyberg, Wiceprezes Riksbanku, w przemówieniu *Financial stability surveillance*, w Banku Indonezji, 10 grudnia 2003 r.

tralny, Riksbank znajduje się w centrum zarządzania sytuacją kryzysową¹⁶.

Odpowiedzialność Banku Szwecji za zapewnienie awaryjnego wsparcia płynnościowego została określona zarówno we wspomnianej wcześniej ustawie o Riksbanku, jak i w *Memorandum of Understanding*¹⁷, które reguluje podział obowiązków i odpowiedzialności oraz zasady współpracy pomiędzy Riksbankiem a Urzędem Nadzoru Finansowego.

Zgodnie z *Memorandum*, do kompetencji Urzędu Nadzoru Finansowego należą: monitorowanie sytuacji instytucji finansowych, analiza rozwoju sytuacji w systemie finansowym, licencjonowanie instytucji finansowych oraz nakładanie na nie sankcji, a także wydawanie regulacji w postaci instrukcji działania oraz ogólnych wytycznych w zakresie działalności na rynku finansowym. Riksbank jest natomiast odpowiedzialny za:

1) nadzór nad systemem płatniczym i jego monitorowanie w zakresie wczesnego identyfikowania ryzyka systemowego,

2) udzielanie awaryjnego wsparcia płynnościowego (ELA) w sytuacji zagrożenia systemu płatniczego.

Zgodnie z zapisami *Memorandum* dotyczącymi ELA, Riksbank może w warunkach poważnego zagrożenia systemu płatniczego udzielić instytucji finansowej kredytu bądź gwarancji. Decyzja o udzieleniu wsparcia płynnościowego podejmowana jest przy tym przez bank centralny niezależnie, na podstawie własnej, dokonanej w świetle zaistniałej sytuacji, analizy wypłacalności i wagi tej instytucji w systemie finansowym.

W opinii Riksbanku, jasno sformułowane oraz logicznie uzasadnione podejście do tego zagadnienia ogranicza ryzyko udzielania pomocy płynnościowej w sytuacji tego niewymagającej. Ponadto jednoznaczne zasady stosowania ELA mogą służyć ograniczeniu ewentualnych nacisków na bank centralny, by występował w roli pożyczkodawcy ostatniej instancji w sytuacji niestanowiącej rzeczywistego zagrożenia systemowego.

W przygotowaniu do zarządzania sytuacją kryzysową, w którym jednym z głównych elementów jest spełnianie przez bank centralny funkcji pożyczkodawcy ostatniej instancji, należy mieć na uwadze dwa istotne aspekty udzielania awaryjnego wsparcia płynnościowego¹⁸:

1. ELA musi znaleźć określone miejsce w ogólnym planie zarządzania kryzysem, który

obejmuje wszystkie instytucje *safety net*. Wszystkie instytucje zaangażowane w rozwiązywanie kryzysu muszą opierać swoje działania na wspólnej strategii, tak aby uniknąć udzielenia nadmiernego wsparcia finansowego. Poświęcenie zbyt dużych środków publicznych może zwiększyć koszty ponoszone przez społeczeństwo w efekcie kryzysu oraz wywołać pokusę nadużycia w słabym systemie finansowym.

2. Sam bank centralny musi zapewnić taką organizację wsparcia płynnościowego, żeby zapewniała jak najbardziej efektywne wykorzystanie tego potencjału i sprzyjała maksymalnemu ograniczeniu pokusy nadużycia ze strony banków komercyjnych.

Dalsze istotne szczegóły dotyczące podejścia Banku Szwecji do jego roli pożyczkodawcy ostatniej instancji można znaleźć w Raporcie o Stabilności Finansowej¹⁹. W artykule przejrzysto określono sytuację oraz warunki niezbędne do ubiegania się banku komercyjnego o awaryjne wsparcie płynnościowe z banku centralnego.

Poniżej zostały przedstawione główne **założenia działania Riksbanku w roli pożyczkodawcy ostatniej instancji**.

- Zasilenie publicznymi pieniędzmi banku, który utracił płynność, odbywa się zazwyczaj w warunkach niepełnej informacji. Ze względu na wysoką niepewność oraz ponoszone ryzyko Riksbank powinien udzielać wsparcia płynnościowego jedynie bankom uznanym za wypłacalne lub tym, które oceniono na zdolne do przetrwania (generowania zysków) w dłuższym okresie. Banki niewypłacalne powinny zostać poddane restrukturyzacji lub likwidacji.
- Decyzja o zasileniu płynnością wymaga rozważenia ryzyka systemowego, które niesie upadek zagrożonego banku. Bank centralny może udzielić wsparcia płynnościowego bankom uznanym, w zaistniałych warunkach, za systemowo ważne²⁰.
- Potrzeba awaryjnego zasilenia w płynność może się pojawić w sytuacji, gdy bank nie ma zabezpieczeń akceptowanych w normalnych warunkach. Riksbank może wtedy – dla zminimalizowania ponoszonego ryzyka kredytowego – rozważyć przyjęcie jako zabezpieczenia innych, drugorzędnych aktywów, np. udziałów w innych spółkach, akcji lub wierzytelności banku z tytułu udzielonych kredytów.

¹⁶ *The Riksbank's view of financial stability*. Sveriges Riksbank.

¹⁷ *Agreement between Finansinspektionen (the Swedish Financial Supervisory Authority) and Sveriges Riksbank on the division of labour and co-operation with regard to financial stability and efficiency*.

¹⁸ L. Nyberg, w przemówieniu *The infrastructure of Emergency Liquidity Assistance – what is required in today's financial system*, na konferencji CGFS w Tokio, 22 maja 2000 r.

¹⁹ *The Riksbank's role as lender of last resort*. „Financial Stability Report” 2/2003

²⁰ Należy przy tym podkreślić, że Bank Szwecji w sytuacji zagrożenia systemowego stosuje zasadę „zbyt duży, żeby upaść” (ang. *too big to fail*), natomiast doktryna „zbyt ważny, by upaść” (ang. *too important to fail*) nie jest stosowana. Riksbank nie uważa, że dominujący udział w jakimś segmencie rynku lub strategiczna pozycja w jednym z rodzajów działalności bankowej są warunkami wystarczającymi do uznania banku za systemowo ważny.

- Ze względu na niepewność oszacowania wartości aktywów złożonych jako zabezpieczenie kredytu oraz fakt, że ceny aktywów mogą się ciągle zmieniać, bank centralny stosuje większy wskaźnik minimalnej wartości zabezpieczenia dla udzielonego kredytu niż przy aktywach normalnie akceptowanych.
- Dla ograniczenia pokusy nadużycia oprocentowanie udzielonego kredytu powinno być wyższe od stopy procentowej stosowanej w normalnych warunkach.
- Zasilenie w płynność instytucji finansowej przez bank centralny powinno być podane do publicznej wiadomości, nawet gdy rynki do momentu rozwiązania kryzysu nie miały świadomości wystąpienia trudnej sytuacji. Takie podejście ma służyć przekonaniu instytucji finansowych do ubiegania się o pomoc jedynie w warunkach rzeczywistego zagrożenia.

Innym problemem, który bank centralny powinien przedyskutować, a następnie – w warunkach normalnych – przyjąć określone stanowisko, jest strategia wobec wypracowania w sytuacji kryzysowej przy uwzględnieniu konieczności reakcji w ograniczonym czasie i przy dużej niepewności. Bank centralny powinien zczasu zdecydować, czy z punktu widzenia całego systemu bankowego bardziej niekorzystne jest udzielenie wsparcia płynnościowego instytucji niewypłacalnej, czy powstrzymanie się od działania, które mogłoby pozwolić na uniknięcie kryzysu systemowego. Riksbank nie wyjawia tu swojej opinii, jednak podaje pewne argumenty, które w pewnym stopniu określają jego postawę wobec tego problemu. W sytuacji, gdy zagrożenie ma charakter systemowy, udzielenie wsparcia nawet bankowi niewypłacalnemu jest uzasadnione, jednak zgodnie z zasadami powinno pochodzić od rządu, a nie od banku centralnego. Pokusa nadużycia, która pojawia się tu w związku z zasileniem niewypłacalnej instytucji, nie ma istotnego znaczenia, ponieważ wsparcie finansowe i tak zostałyby udzielone, natomiast stroną aktywną byłby w takim przypadku rząd²¹.

Warto jeszcze podkreślić, że ELA jest narzędziem banku centralnego, które powinno być wykorzystywane przede wszystkim w przypadku wystąpienia nagłych i niespodziewanych problemów w systemie finansowym. Awaryjne wsparcie płynnościowe powinno być stosowane jedynie wtedy, gdy istnieje ryzyko systemowe, a powstrzymanie się banku centralnego od działań grozi wybuchem kryzysu. Jednocześnie, co również istotne, ELA spełnia funkcję pomostowego środka zapobiegającego rozszerzeniu się kryzysu w systemie finansowym. Za dalsze działania naprawcze lub restrukturyzacyjne w banku odpowiedzialne są inne instytucje *safety net*.

²¹ L. Nyberg, w przemówieniu *The infrastructure of Emergency Liquidity Assistance...*, op.cit.

Zarządzanie kryzysowe

Bank Szwecji zajmuje także główną pozycję wśród banków centralnych na świecie, jeśli chodzi o przygotowanie i organizację zarządzania sytuacją kryzysową. Jest świadomy możliwości wystąpienia kryzysu w systemie finansowym i stara się do tego jak najlepiej przygotować. Zdaje sobie również sprawę, że każdy kryzys jest inny i dlatego nie można w pełni przewidzieć i zaplanować działań na wypadek jego wystąpienia. Należy jednak przygotować się tak, jak to możliwe²².

Riksbank jest jednym z pierwszych banków na świecie, które dostrzegły potrzebę opracowania planu awaryjnego na wypadek wystąpienia zjawisk kryzysowych w systemie bankowym. Obecnie prace nad tworzeniem planów awaryjnych są coraz powszechniejsze wśród banków centralnych²³, ale w myśl zasady „konstruktywnej niejednoznaczności” banki nie podają ich zasad, a najczęściej nawet ich istnienia, do publicznej wiadomości. Bank Szwecji, zgodnie ze swoją polityką otwartości, nie unika poruszania tak wrażliwych tematów, jak realizacja funkcji pożyczkodawcy ostatniej instancji oraz zarządzanie kryzysowe, i upowszechnia informacje oraz doświadczenia związane z tworzeniem planu awaryjnego i przygotowaniem na wypadek wystąpienia kryzysu.

Dla potwierdzenia zaawansowanej przejrzystości Banku Szwecji warto przytoczyć fragment opublikowanego niedawno przez Riksbank artykułu²⁴:

„W poniedziałek, o 9 rano, do Prezesa Riksbanku dzwoni dyrektor zarządzający jednym z głównych banków komercyjnych w Szwecji i mówi, że podczas weekendu odkryto w banku sprzeniewierzenie dużej kwoty pieniędzy. Prezes tego banku nie może być pewien, czy bank będzie miał wystarczającą płynność, żeby sprostać wszystkim zobowiązaniom w ciągu dnia. Taką samą informację otrzymuje szwedzki Urząd Nadzoru Finansowego”.

Tak rozpoczyna się opracowanie, które poświęcono przygotowaniom do zarządzania kryzysem, a w szczególności tworzeniu planu awaryjnego na wypadek wystąpienia kryzysu. Wydaje się, że

²² L. Nyberg, w przemówieniu *Financial stability surveillance...*, op.cit.

²³ Prace takie zostały podjęte w krajach UE, a inspiracją dla nich był Raport Bouwera, *Report on Financial Crisis Management*. Raport jest efektem międzynarodowej współpracy koordynowanej przez Komisję Europejską. Ustanawia on zasady współpracy na obszarze zarządzania kryzysowego w krajach UE. Pierwszym wyraźnym sygnałem realizacji rekomendacji wynikających z Raportu Brouwera było podpisane w 2003 r. porozumienie pomiędzy bankami centralnymi a instytucjami nadzoru bankowego w sprawie zasad współpracy na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowej (*Memorandum of Understanding on High Level Principles of Co-operation between The Banking Supervision and Central Banks of the European Union in Crisis Management Situation*). Nowe kraje UE podpisały to porozumienie w 2004 r.

²⁴ G. Lind: *Crisis exercises make for crisis readiness*. Sveriges Riksbank „Economic Review” 4/2003.

niewiele banków centralnych uznałoby za stosowne opublikowanie artykułu o tej treści i z takim wstępem. Bank Szwecji, prowadzący przejrzystą politykę w zakresie stabilności finansowej i dążący do szerokiego uświadamiania społeczeństwu skutków kryzysu, jest zapewne jednym z nielicznych, a może nawet obecnie jedynym bankiem centralnym, który nie obawia się, że publikacje o tak dramatycznej wymowie zostaną źle zrozumiane i spowodują panikę wśród deponentów lub na rynkach finansowych.

Praktyczne ćwiczenia w zarządzaniu kryzysowym

W opinii Riksbanku, jednym z najistotniejszych elementów zarządzania kryzysowego, oprócz posiadania planu awaryjnego, jest przetestowanie go w warunkach zagrożenia. Dlatego Bank Szwecji często podkreśla – zarówno w kraju, jak i na arenie międzynarodowej – potrzebę przeprowadzania praktycznych ćwiczeń na różnych poziomach zagrożenia, na różnych etapach rozwoju kryzysu, uwzględniających różne jego aspekty oraz zaangażowanie w zarządzanie kryzysowe różnych instytucji.

Dotychczas Bank Szwecji przeprowadził następujące ćwiczenia praktyczne:

1. Ćwiczenie dla departamentów Riksbanku, które miało na celu sprawdzenie realizacji awaryjnego zasilenia banku w płynność oraz przygotowania Banku Szwecji do zarządzania kryzysowego.

2. Ćwiczenie dla Riksbanku i Urzędu Nadzoru Finansowego, które miało na celu przetestowanie współpracy obu instytucji w ramach obowiązującego *Memorandum of Understanding*.

3. Ćwiczenie dla banków centralnych oraz nadzorów krajów skandynawskich poświęcone zagrożeniom związanym z coraz powszechniejszym w regionie prowadzeniem przez banki działalności transgranicznej.

4. Ćwiczenie dla banków centralnych oraz nadzorów finansowych 15 krajów UE, które miało na celu przetestowanie zasad *Memorandum of Understanding* dotyczącego wymiany informacji w warunkach zagrożenia kryzysem.

Wnioski z przeprowadzonych ćwiczeń praktycznych

Z doświadczeń Banku Szwecji na podstawie przeprowadzonych praktycznych ćwiczeń z zarządzania kryzysowego wynika, że obowiązujące prawo i regulacje mogą być istotną przeszkodą w rozwiązaniu sytuacji kryzysowej. Prawo bądź regulacje wewnętrzne mogą okazać się niejasne dla osób odpowiedzialnych za zarządzanie kryzysowe, uprzednio zaplanowane rozwiązania mogą być trudne do przeprowadzenia ze względów politycznych. Przeszkodą w efektywnym zarządzaniu kryzysem może się okazać brak aktual-

nych informacji z zagrożonego banku oraz innych instytucji zewnętrznych (krajowych i zagranicznych). Równie istotnym elementem, utrudniającym rozwiązanie sytuacji, jest stres, któremu podlegają osoby włączone w zarządzanie kryzysowe.

Z poszczególnych ćwiczeń praktycznych Bank Szwecji wyciąga wnioski, dzięki którym może usprawnić zarządzanie kryzysem i lepiej przygotować się na wypadek wystąpienia zagrożeń w systemie finansowym. Riksbank wzmocnił swoją skuteczność dzięki testowaniu rozwiązań i planów awaryjnych na następujących obszarach:

- **Efektywność organizacji procesu zarządzania kryzysem.** Dzięki ćwiczeniom poprawiono organizację i koordynację całego procesu. Obecnie uczestnicy dokładnie znają swoje role i wiedzą, za co są odpowiedzialni w momencie wybuchu kryzysu.
- **Udoskonalenia obowiązującego prawa, regulacji, procedur i prowadzonej polityki.** Dzięki ćwiczeniu ujawniły się odmienności między przepisami prawa i procesami decyzyjnymi w różnych krajach. Mogą one utrudniać efektywne zarządzanie kryzysem o zasięgu ponadnarodowym. Doświadczenia pozwoliły też na usprawnienie procedur w systemie płatniczym. Kolejnym istotnym efektem przeprowadzonych ćwiczeń była rewizja dotychczasowej interpretacji zapisów prawa dotyczących awaryjnego zasilania w płynność przez bank centralny.
- **Przepływ i zakres niezbędnych informacji.** Ćwiczenia wykazały, że w warunkach kryzysowych niezbędne są, wcześniej nieprzewidziane, dodatkowe informacje, zarówno w przypadku kryzysu o zasięgu krajowym, jak i międzynarodowym. Dzięki temu również obowiązujące procedury krajowe uzupełniono koniecznymi informacjami.
- **Współpraca pomiędzy krajami a instytucjami.** Przeprowadzone ćwiczenia pozwoliły na rozwinięcie kontaktów pomiędzy przedstawicielami instytucji, a także na lepsze zrozumienie wzajemnych potrzeb. Oba te czynniki wpłynęły na usprawnienie komunikacji pomiędzy poszczególnymi osobami i instytucjami w warunkach normalnych i w momencie kryzysu. Zdobyte doświadczenia miały też wpływ na kształt *Memorandum of Understanding* o współpracy w zakresie zarządzania kryzysem w bankach prowadzących działalność transgraniczną²⁵, podpisanego w 2003 r. pomiędzy krajami skandynawskimi.
- **Rozwój indywidualnych kompetencji.** Osobom zaangażowanym w zarządzanie kryzysowe ćwiczenia pokazały, jak podejmować istotne i konkretne decyzje w warunkach niepełnej informacji oraz pod presją czasu.

²⁵ *Management of a financial crisis in banks with cross-border establishments*, Memorandum of Understanding between the central banks of Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden.

Komunikacja w warunkach kryzysu

Istotnym problemem, również rozważanym przez Riksbank, jest komunikacja zewnętrzna w warunkach kryzysu. Niewątpliwie, kierunek rozwoju sytuacji kryzysowej oraz możliwość jej rozwiązania odzwierciedlają zaufanie publiczne. Zaufanie to może być efektem odpowiednich, odpowiednio przekazywanych informacji. Szwedzkie doświadczenia kryzysu z początku lat 90. również przyczyniły się do tego, że Bank Szwecji uznał za konieczne przygotowanie się do problemów związanych z informacją w warunkach kryzysu. Ćwiczenia symulacyjne w tym zakresie wskazały, że na pojawiające się z różnych źródeł pytania należy odpowiadać natychmiast oraz w sposób niebudzący wątpliwości, iż odpowiedzialne instytucje znają dokładnie problemy oraz pracują nad rozwiązaniem sytuacji. Wskazane może być również zorganizowanie konferencji prasowej. Jak jednak wynika z doświadczeń, nie należy tego robić przed podjęciem odpowiednich decyzji, ponieważ ujawnienie planów rozwiązania kryzysu (w przypadku jego nagłego wystąpienia) i poddanie ich pod publiczną dyskusję mogą sprzyjać narastaniu bezpodstawnych oczekiwań i przedwczesnym reakcjom społeczeństwa. Jednak w warunkach kryzysu rozwijającego się powoli, jak miało to miejsce w Szwecji na początku lat 90., publiczna debata o zamiarach odpowiedzialnych instytucji i planowanych środkach rozwiązania kryzysu może okazać się skuteczna w budowaniu zaufania społecznego i uzyskaniu powszechnej aprobaty dla podejmowanych działań.

Z punktu widzenia polityki informacyjnej istotne jest również ograniczenie do minimum ryzyka pojawiania się sprzecznych informacji, które wprowadzając chaos mogą podważać zaufanie do banku centralnego. Dlatego do udzielania informacji w warunkach kryzysu upoważnionych jest jedynie kilka osób ze ścisłego kierownictwa Banku. Dla utrzymania korzystnych efektów informowania opinii publicznej o zarządzaniu kryzysem szczególnie ważne jest skoordynowanie treści oraz czasu ujawnienia informacji przez instytucje publiczne zaangażowane w rozwiązywanie sytuacji kryzysowej.

Bank Szwecji nie obawia się informowania opinii publicznej o przygotowaniach na wypadek wystąpienia kryzysu i przeprowadzanych ćwiczeniach. Uważa, że ryzyko wynikające ze złej interpretacji działań podejmowanych przez bank centralny jest znacznie ograniczone w przypadku banku prowadzącego otwartą i przejrzystą politykę. Riksbank nie zapowiada jednak z wyprzedzeniem przeprowadzania ćwiczeń z zarządzania kryzysowego oraz celów, którym mają one służyć. Jednocześnie, w opinii Banku, nadmierna otwartość w kwestiach związanych z wynikami ćwiczeń może być niepożądana, szczególnie gdy ujawniły one słabości obowiązujących przepisów prawa lub prowadzonej polityki. W takiej

sytuacji wcześniej, przed ujawnieniem niekorzystnych wniosków z ćwiczeń, należy dokonać odpowiednich zmian i wyeliminować istniejące słabości.

Centrum zarządzania kryzysowego

W ramach przygotowań na wypadek kryzysu i związanej z tym poprawy wewnętrznej organizacji w strukturach Banku Szwecji stworzono specjalną grupę odpowiedzialną za zarządzanie sytuacją kryzysową pod przewodnictwem wiceprezesa Riksbanku²⁶. Jej podstawowym zadaniem jest usprawnienie interwencji banku centralnego w warunkach zagrożenia systemowego. Precyzyjnie ustalono kanały przepływów informacji, określono, kto dokładnie za co odpowiada w warunkach kryzysu, wyznaczając również konkretną osobę, która ma być informowana o wszystkim, a także przewidziano sposoby informowania prasy i opinii publicznej. Nie ma dotychczas obszernej informacji na temat dokładnych zadań tej grupy ani sposobu jej organizacji czy pracy. Wiele szczegółów, które prawdopodobnie były istotne przy jej tworzeniu i konstrukcji samego planu zarządzania sytuacją kryzysową w Riksbanku, można jednak odnaleźć w jednym z przemówień kierownictwa Banku²⁷.

Plan awaryjny

Zgodnie z informacjami zawartymi we wspomnianym powyżej przemówieniu, bank centralny powinien być przygotowany do bardzo szybkiego udzielenia awaryjnego wsparcia płynnościowego. W tym celu w banku centralnym powinny istnieć wewnętrzne procedury tworzące jednolity szczegółowy wewnętrzny plan zarządzania kryzysem, który może być uruchomiony w bardzo krótkim czasie. Plan zarządzania kryzysem powinien zawierać:

- A. Struktura organizacyjna:
  - podział odpowiedzialności za przeprowadzenie odpowiednich analiz, dostarczenie informacji, proces decyzyjny itp.,
  - określenie niezbędnych zasobów personelu wraz z podziałem zadań.
- B. Plan analizy:
  - opis informacji niezbędnych do określenia, czy kryzys ma charakter systemowy, czy nie,
  - informacje na temat poszczególnych banków uznanych za systemowo ważne.
- C. Strategia informacyjna:
  - plan informowania oraz koordynacji przepływu informacji i podejmowania decyzji we współpra-

²⁶ Sweden: *Financial System Stability Assessment*. IMF Country Report No. 02/161, 2002.

²⁷ L. Nyberg, w przemówieniu *The infrastructure of Emergency Liquidity Assistance...*, op.cit.

cy z innymi instytucjami krajowymi zaangażowanymi w wyjście z kryzysu,

- plan informowania o sytuacji instytucji zagranicznych,
- plan komunikacji z rynkami finansowymi,
- plan informowania mediów i opinii publicznej o zaistniałej sytuacji,

D. Plan użycia awaryjnego wsparcia płynnościowego:

- określenie koniecznych działań i przebiegu procesów oraz wymogów prawnych, które muszą być spełnione do udzielenia ELA,
- określenie procedur prawnych (np. formy zawieranych umów) udzielenia kredytu pod zabezpieczenia inne niż normalnie akceptowane,
- spis dostępnych instrumentów, za pomocą których może zostać udzielone ELA,
- określenie listy akceptowalnych zabezpieczeń wraz z odpowiednią minimalną wartością tych zabezpieczeń.

Za tworzeniem takiego wewnętrznego planu przemawia to, że bank centralny powinien być zdolny do szybkiego rozpatrzenia wniosku o udzielenie kredytu w ramach ELA. Należy się bowiem spodziewać, że czas na reakcję w warunkach zagrożenia kryzysem będzie bardzo krótki. Wcześniejsze przygotowania są istotne nawet w przypadku odmowy udzielenia wsparcia płynnościowego. Można przypuszczać, że jeśli bank centralny nie jest przygotowany do działania w momencie zagrożenia, nie określił wcześniej sposobu analizy zagrożeń o charakterze systemowym, nie ustalił zasad udzielania kredytu w warunkach kryzysu, to prawdopodobnie nie odważy się nie udzielić awaryjnego wsparcia płynnościowego. Dobrze przygotowany plan zarządzania kryzysem i jasne zasady udzielania wsparcia stawiają bank centralny w lepszej pozycji w razie konieczności wypracowania stanowiska w sprawie wykorzystania ELA. W sytuacji udzielenia wsparcia bank centralny ma silne argumenty uzasadniające wykorzystanie środków, natomiast w razie odmowy może pewnie trwać na swoim stanowisku i zmusić rynki finansowe do samodzielnego rozwiązania problemu.

Na podstawie licznych informacji pojawiających się w publikacjach można przypuszczać, że Riksbank dąży (bo prace nadal trwają i plan podlega udoskonaleniom) do stworzenia planu zarządzania kryzysem zgodnie z podanymi wskazówkami.

Program dalszych działań Riksbanku na rzecz stabilności finansowej

Bank Szwecji uważa, że jako jeden z pierwszych banków centralnych zajmujących się problematyką stabilności finansowej ma jeszcze dużo do zrobienia

na tym polu. Podobne podejście prezentuje w kwestii przejrzystości swojej polityki. W przyszłości Bank będzie się koncentrować na zwiększeniu publicznego zainteresowania swymi działaniami w zakresie stabilności finansowej. Riksbank będzie dążyć do zapewnienia szerokiego poparcia opinii publicznej dla prowadzonej polityki i przez to do lepszego zrozumienia działań banku centralnego i powodów ich podejmowania. Dla osiągnięcia tego celu Prezes Riksbanku deklaruje zamiar podróżowania po całym kraju i prowadzenia rozmów z przedstawicielami lokalnych władz i przedsiębiorcami na temat stabilności finansowej.

Jednocześnie, by uzyskać niezależną opinię o działalności na rzecz stabilności finansowej wraz z sugestiami poprawy jej jakości, skuteczności i przejrzystości, Bank Szwecji poddał swe prace analizie prowadzonej przez grupę ekspertów, w której skład wchodził teoretycy, bankowcy i reprezentanci MFW. Wnioski z tej oceny i wskazówki dla Banku Szwecji dotyczące ulepszenia przygotowywanych materiałów oraz rekomendacje dalszych prac w ramach badań nad stabilnością finansową zostały opublikowane w ostatnim „Przeglądzie Ekonomicznym” Banku Szwecji²⁸.

Ocena MFW dotycząca przejrzystości Banku Szwecji i jego komunikacji ze społeczeństwem

Warto jeszcze odnieść się do obiektywnej oceny polityki informacyjnej i przejrzystości Riksbanku. Raport MFW poświęcony ocenie stabilności szwedzkiego systemu finansowego²⁹ w pełni potwierdza wnioski, które wynikają z przedstawionego opracowania. W ocenie MFW, polityka wspierania stabilności finansowej i polityka pieniężna Banku Szwecji są wysoce przejrzyste. Proces prowadzenia polityki jest otwarcie przedstawiany społeczeństwu, a podejmowane decyzje są konsekwentnie objaśniane poprzez różne kanały informacyjne.

Zgodnie z zaleceniami MFW³⁰, Riksbank jasno precyzuje cele, zadania, zakres odpowiedzialności oraz regulacje obowiązujące w systemie finansowym. Bank systematycznie publikuje na stronie internetowej szczegółowe informacje na temat podejmowanych działań w różnego typu raportach, opracowaniach i innych materiałach, np. przemówieniach kierownictwa banku na różnych forach. Wszystkie te informacje są łatwo dostępne dla publiczności.

²⁸ F. Allen, L. Francke, M.W. Swinburne, *Assesment of the Riksbank's Work on Financial Stability Issues*, Sveriges Riksbank, Economic Review 3/2004.

²⁹ Sweden: *Financial System Stability Assessment*, op.cit.

³⁰ Zalecenia dotyczące dobrych praktyk w zakresie transparentności polityki banku centralnego zawarte są w *Kodeksie dobrych praktyk w zakresie przejrzystości w polityce pieniężnej i finansowej*, MFW 1998.

Wysoko oceniono Raport o Stabilności Finansowej. Zawarty tam materiał analityczny stanowi doskonałą podstawę do identyfikacji zagrożeń w systemie finansowym dzięki uwzględnieniu szerokiego spektrum czynników makroekonomicznych oraz dotyczących sektora finansowego.

Udzielanie wsparcia finansowego bankom w warunkach zagrożenia, w ramach realizacji funkcji pożyczkodawcy ostatniej instancji, zostało wyraźnie ograniczone do awaryjnego zasilania w płynność. Wsparcie kapitałowe dla instytucji uznanych za niewypłacalne nie może być dokonywane przez Riksbank, ale pozostaje w kompetencjach rządu.

Poza publikowaniem standardowych już dla banków centralnych materiałów, takich jak: Raport o Inflacji, Raport o Stabilności Finansowej czy Raport Roczny, Riksbank wydaje także „Przegląd Ekonomiczny”, gdzie zamieszczane są artykuły na tematy ekonomiczne i związane z polityką Banku, oraz serię raportów i opracowań poświęconych szwedzkiej gospodarce i badaniom ekonomicznym. Grupa ekspertów z MFW oceniła, że cały program publikacji Banku Szwecji, obejmujący szeroki wachlarz zagadnień, reprezentuje wysoki poziom. Działalność wydawnicza Banku wspierana jest dodatkowo udziałem władz Riksbanku w różnego rodzaju konferencjach, seminariach i spotkaniach organizowanych w kraju i za granicą.

Bibliografia

1. F. Allen, L. Francke, M.W. Swinburne: *Assesment of the Riksbank's Work on Financial Stability Issues*. Sveriges Riksbank, „Economic Review” No. 3/2004.
2. M. Demertzis, A.H. Hallett: *Central Bank Transparency in Theory and Practice*. DNB Staff Reports 2003, No. 105, De Nederlandsche Bank.
3. G. Di Bartolomeo, E. Marchetti: *Central Banks and Information Provided to the Private Sector*. University of Rome La Sapienza, Working Paper No. 61, 2003.
4. S. Eijffinger, P.M. Geraats: *How Transparent Are Central Banks?* CEPR Discussion Paper No. 3188, 2002
5. C. Enoch, P. Stella, M. Khamis: *Transparency and Ambiguity in Central Bank Safety Net Operations*. Working Paper No 138, IMF, 1997.
6. L. Heikensten: *How to promote and measure central bank efficiency*. Sveriges Riksbank 2003.
7. L. Heikensten: *Introduction to monetary policy*. Sveriges Riksbank 2003.
8. L. Heikensten: *The Riksbank's work on financial stability*. Sveriges Riksbank 2003.
9. S. Ingves, G. Lind: *The management of the bank crisis – in retrospect*. Sveriges Riksbank, „Quarterly Review” 1/1996.
10. G. Lind: *Crisis exercises make for crisis readiness*. Sveriges Riksbank „Economic Review” No. 4/2003.
11. Materiały na temat komunikacji Banku Szwecji, www.riksbank.se
12. L. Nyberg: *Financial stability surveillance*. Sveriges Riksbank 2003.
13. L. Nyberg: *The infrastructure of Emergency Liquidity Assistance – what is required in today's financial system*. Sveriges Riksbank 2000.
14. *Sweden: Financial System Stability Assessment*. IMF Country Report No. 02/161, 2002.
15. O. Szczepańska, P. Sotomska-Krzysztofik, M. Pawliszyn, A. Pawlikowski: *Instytucjonalne uwarunkowania stabilności finansowej w wybranych krajach*. Warszawa 2004 Narodowy Bank Polski Materiały i Studia nr 173.
16. *The Riksbank's role as lender of last resort*. Sveriges Riksbank Financial Stability Report No. 2/2003.
17. *The Riksbank's view of financial stability*. Sveriges Riksbank, www.riksbank.se